

ŞEHİR VE DÜŞÜNCE

Yıl: 2014 / Sayı:4 / Aktüel-Hakemli Dergi / 4 Ayda bir yayımlanır / ISSN:2147-849X.

Şehir Sosyolojisi

Recep Tayyip ERDOĞAN: Şehir neyse, insan da odur; insan neyse, şehir de odur...
Her ikisi de topraktan gelmişlerdir.

Şehir ve İnsan | Kitab-ı Cihannüma'da Toplum | **Şehir ve Şehirli Arasındaki Etkileşim** |

Kentin Yeni Yabancıları; Yeni Medya | **Antik Çağda İskenderiye'de Din Savaşları** |

Kentsel Planlama ve Sosyal Politikalar | Gençlik, Kent ve Sosyalleşme Kent Hayatında Gençlere Yer Açmak |

Ruhunu Arayan Şehirler? Şehir Üzerine Bir Deneme | **Cennetin Rengi** | İSFAHAN: Nakş-ı Cihan Meydanı |

Bir Kamusal Alan Örneği: San Marco Meydanı | Doğu'nun Şehirleri |

İÇİNDEKİLER

Muğla Evleri ve İzdüşümü
Akyaka
İhsan AKTAŞ

ŞEHİR VE İNSAN
Recep Tayyip ERDOĞAN

Kitab-ı Cihannüma'da
Toplum
Salih ÇİL

DOSYA TOPLANTISI
Şehir Sosyolojisi Üzerine
Düşünceler

Şehir Sosyolojisi Üzerine
GÖRÜŞLER

Doğu'nun Şehirleri
Dr. Hasan TAŞÇI

Çizgi
Hasan AYCIN

Şiir (Kaledonya Pazarı)
Bertolt BRECHT

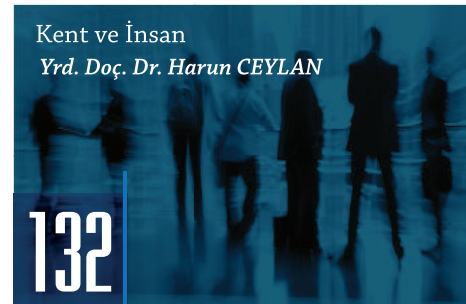
İSFAHAN
Nakş-ı Cihan Meydanı
Prof. Dr. Mehmet OCAKÇI

Gençlik, Kent ve Sosyalleşme
Kent Hayatında Gençlere Yer Açmak
Yrd. Doç. Dr. Ömer Miraç YAMAN

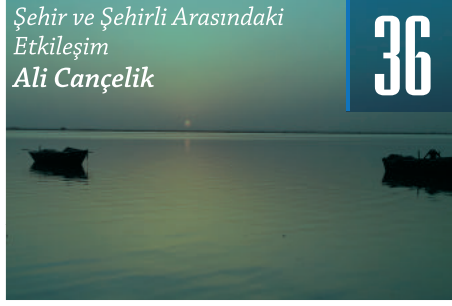

Kentsel Planlama
ve Sosyal Politikalar
E. Esat Erbesler

Kent ve İnsan
Yrd. Doç. Dr. Harun CEYLAN

Şehir Toplumsalında
Tarihsel Cemaat Tezahürleri
Olarak Mahalle Hazireleri –
Bursa Örneği
Yrd. Doç. Dr. Bedri MERMUTLU

Antik Çağda İskenderiye’de
DİN SAVAŞLARI
Yücel AŞIKOĞLU

Yıl: 2014 | Sayı: 4

**Esenler Belediyesi Adına
İmtiyaz Sahibi**
M. Tefik Göksu

Genel Yayın Yönetmeni
Prof. Dr. Mazhar Bağlı

Editörler
Dr. Hasan Taşçı
Fatih Kışla

**Yayın Koordinatörü ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**
Abdurrahim Ayar

Yayın Kurulu
Mazhar Bağlı (Prof. Dr.)
Ebru Erdönmez (Doç. Dr.)
Aynur Can (Yrd. Doç. Dr.)
Murat Şentürk (Yrd. Doç. Dr.)
İhsan Aktaş
Nurettin Nebati (Dr.)
Özlem Topal
Hasan Taşçı (Dr.)
Faruk Aydın

Hakem Kurulu
Ahmet Fidan (Yrd. Doç.)
Ahmet Kala (Prof. Dr.)
Aynur Can (Yrd. Doç. Dr.)
Celaleddin Çelik (Prof. Dr.)
Ebru Erdönmez (Doç. Dr.)
Erbay Arıkboğa (Doç. Dr.)
Ertan Özensel (Doç. Dr.)
Ertuğrul Ökten (Dr.)
Faruk Tuncer (Yrd. Doç. Dr.)
Füsün Alioğlu (Prof. Dr.)
Hasan Taşçı (Dr.)
İclal Dinçer (Prof. Dr.)
İsmail Cerithi (Prof. Dr.)
Korkut Tuna (Prof. Dr.)
Mazhar Bağlı (Prof. Dr.)
Mehmet Ocağcı (Prof. Dr.)
Murat Şentürk (Yrd. Doç. Dr.)
Mustafa Kömürçüoğlu (Yrd. Doç. Dr.)
Selim Ökem (Yrd. Doç. Dr.)
Tülin Görgülü (Prof. Dr.)
Yasin Aktay (Prof. Dr.)
Yusuf Arayıcı (Doç. Dr.)
Yusuf Şahin (Prof. Dr.)
Zeynep Ertuğ (Doç. Dr.)
Zeynep Gemuhluoğlu (Yrd. Doç. Dr.)

Redaksiyon
Sevilay Acar

Halkla İlişkiler
Şeyma Duran

Yayın Türü
4 ayda bir yayımlanır.
Yerel Süreli Yayın. Ücretsizdir.

ISSN: 2147-849X.

İletişim
www.sehirdusunce.com
sehirdusunce@esenler.bel.tr
bilgi@sehirdusunce.com

Adres
Şehir Düşünce Merkezi Oruç Reis Mah.
Vadi Cad. No:3 Giyimkent/Esenler
Telefon: 0212 438 30 81

Tasarım ve Uygulama
Düzey Ajans
0212 417 92 92 | www.duzeyajans.com

Baskı
İlbey Matbaa | 0212 613 83 63

* Dergide yer alan akademik makaleler hakem onayından geçmiştir.

Gençlik, Kent ve Sosyalleşme Kent Hayatında Gençlere Yer Açmak

Yrd. Doç. Dr. Ömer Miraç YAMAN

Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü

Özet

Kent hayatının belki de en netameli sorusu (ya da sorunu), bizzat kenti oluşturan insanların kendilerini kentte konumlandırmaları ve kentin diğer tüm bileşenleri –ki özellikle kenti oluşturan ötekiler- ile kurdukları iletişim boyutlarıdır. Tarihsel olarak her kentin bir yerlisi olmuş, bir de kente kimi zaman sığınmak, kimi kez barınmak çoğu kezde geçinmek üzere konuk olmuş yeni misafirleri. Dolayısıyla kenti korumak, kente ait kültür üretmek, kentli gibi olmak ve davranmak bütün dönemlerde öne çıkan tanımlamalara karşılık gelmiştir.

İstanbul'un tarihi de bahsi geçen süreçlerde sıkça nasibini almış, kimi zaman işgal, çoğu zaman gönüllü göç ve bazen de haddinden fazla genişleme ile sıkça yüzyüze gelmek durumunda kalmıştır. Bu çalışma 1980 sonrası İstanbul'un yaşamış ve halihazırda yaşamakta olduğu en büyük demografik değişimine odaklanacak; bu değişimde özellikle kentte bireyler arasında yaşanagelen “kent içi sessiz şiddetin” boyutlarını gençlik üzerinden okumaya çalışacaktır. Çoğu zaman kente dahil olan yeni göçmenler için bir dışlama pratiğine dönüşen bu durum kısaca izah edilmeye çalışılacak; sonrasında insanların pek çoğu tarafından kanıksanagelmiş bu ve benzeri toplumsal görüntülerin, özellikle göçmen gençlerin kent merkezinde –örneğimiz olan İstanbul'da- nasıl sosyalleştiklerine odaklanacak ve en temelde karşılaşılan hatta kronikleşen bir takım toplumsal durumlara ve vaziyet alışlara dikkat çekmeye çalışacaktır.

Anahtar Kavramlar: İstanbul, Göç, Gençlik, Sosyalleşme

Abstract

Perhaps the most sinister question (or problem) of the urban/city life are those people who formed the city by themselves, positioned themselves in the city and dimensions of their communication with the city's other components-particularly the others that forms the city-. Historically there have always been a native of every city, and new guests occasionally to refuge, sometimes to take shelter in and more often to make a living, had been in the city. Therefore, to protect the city, to generate a culture of city, to be and act like an urban have corresponded to the prominent definitions in all periods.

Also the history of Istanbul frequently has had its share in aforesaid periods, it's often forced to face with sometimes occupying, most of the time voluntary migration and sometimes inordinate expansion. This study will focus on demographic change which Istanbul has experienced since 1980 and currently is experiencing as the biggest; in this change, it will try to read the dimensions of “the silent violence of the city” which has been happening especially between the individuals of the city, through the youth. The situation will briefly be tried to explain which most of the time becomes the practice of exclusion for new immigrants from the city; after that will focus on how the immigrant youth socialize in the city center - in Istanbul as our example- and this or similar social images which is habitual by most of the people. And it will try to call attention to several social situations and attitudes which are encountered at very basic and even became inveterate.

Keywords: Istanbul, Migration, Youth, Socialising

GİRİŞ

1

1950 sonrasında Türkiye’de toplumsal hayat ve özellikle de kent hayatı bir daha dönüşü olmayacak bir sürece doğru evril-

miştir. Nitekim Türkiye’nin büyük kent merkezlerine doğru başlayan ilk göç dalgası; İç ve Orta Anadolu ile Kuzey Anadolu’dan doğup, İstanbul ve Ankara’da son durağına ulaştığında, Türkiye toplumunun neredeyse bütün gelenekleri de yeniden tanımlanır ve kodlanır bir hale gelmekteydi. Bu sayede kent merkezlerinde hizmet sektörünün hızlı birer çalışanına dönüşen yeni göçmen nüfus; hem “ucuz ve uysal işgücü” (Erder, 2000, s.193) olarak kabul görececek, hem de “kıro, mağanda, zonta, hırbo, ame ve vb.” ötekileştirici yaklaşımların muhatabı haline dönüşecekti. Bu haliyle kentten yeni misafirlerinin “lüks apartmanlarda kapıcı, pavyonlarda garson, bulaşıkçı ya da komi, pazarlarda hamal, düğünlerde köçek, belediyede çöpçü, okullarda müstahdem” (Angutyus, 2011, s.7) olmaları da kaçınılmaz bir gerçekliğe dönüşecekti. İkinci büyük göç dalgasına değin kent merkezinde

“paryalık” görevini sürdüren ve kısmi bir kazanım da elde eden göçmenler 1980 sonrasında, yerlerini ve istihdam alanlarını büyük oranda Doğu ve Güneydoğu merkezli cereyan eden; büyük oranda zorunlu göç ve köy yakmaları üzerinden şekillenen yeni göçmenlere devredeceklerdi. Nitekim İstanbul, Ankara ve İzmir başta olmak üzere büyük kent merkezlerinin yeni misafirleri, bir öncekilerinin maruz kaldıkları ötekileştirmeden paylarına düşeni almakta gecikmemişlerdir. Artık ötekileştirme sosyolojik anlamda bir *damgalamaya* doğru evrilmekte; bir türlü kent hayatına adapte olamayan, kırdan getirdiği “arkaik” geleneklerinden vazgeçemeyen ve bu konuda bir direniş de gösteren kentin yeni sakinlerini ya eğitim yoluyla ya da cezai müeyyidelerle “adam etme”nin bir yolu bulunmalıydı. Nitekim toplumsal bir histeriye dönüşen bu önkabul, kentin bütün kamusal alanlarında adeta gizli bir sözleşme varmışçasına kentin yerlileri tarafından icra edilmekte geri kalma-yacaktır. Harvey’in ifadesi ile “her ne kadar bütün ötekiler ötekiler ise de, bazıları diğerlerinden daha öteki” (aktaran Atılğan, 2014, s.80) haline dönüşecek ve bu durum

toplumsal ilişkilerin tamamına sırayet edecektir. Bu noktada okulda öğretmeni tarafından kırık türkçesi ve bozuk aksanı nedeniyle farklı bir muameleye maruz kalan çocuklardan, hastahaneye gittiğinde “bu kadar da çocuk yapılmaz ki kardeşim, bakamıyorsan ne diye yapıyorsun” cümleleriyle süslenen dışlayıcı bakışlara, sıradan bir kent gezmesinde “eşgalinin bozukluğu!” nedeniyle gerek kolluk kuvvetleri gerekse de “kentin yerlileri” tarafından taciz edilmeye varıncaya değin pek çok farklı tavrın da muhatabı olmak kaçınılmaz bir kent tecrübesine dönüşebilecektir. Dolayısıyla özellikle göçmen gençlerin, kentle kurmuş oldukları tüm bireysel ve sosyal iletişim kanallarında bir şekilde tıkanma yaşanmakta, süreç kent hayatında adı konulamayan bir gerginliğe de sebep olmaktadır.

Türkiye’nin büyük kent merkezlerine doğru başlayan ilk göç dalgası; iç ve orta anadolu ile kuzey anadolu’dan doğup, İstanbul ve Ankara’da son durağına ulaştığında, Türkiye toplumunun neredeyse bütün gelenekleri de yeniden tanımlanır ve kodlanır bir hale gelmekteydi.

KENTİN YERLİSİ VE YENİSİ: BİR GENÇ BAKIŞIYLA

İstanbul’a özellikle 1980 sonrası göç etmiş ve kentin halihazırda da en aktif göç bölgeleri olarak kabul edilen Esenler, Bağcılar, Sultanгази, Sultanbeyli ve Esenyurt¹

¹ Detaylı bir analiz için bakınız: Seçilmiş Göstergelerle İstanbul 2012, <http://www.tuik.gov.tr/il-Gostergeleri/iller/ISTANBUL.pdf>.

gibi ilçelerde yerleşen göçmen ailelerin, yine bu yerleşim yerlerinden kent hayatına dahil olmaya çalışan gençleri için kent hayatı bir takım zorlukları bünyesinde barındırmaktadır.

Özellikle göçmen gençlerin, kentle kurmuş oldukları tüm bireysel ve sosyal iletişim kanallarında bir şekilde tıkanma yaşanmakta, süreç kent hayatında adı konulamayan bir gerginliğe de sebep olmaktadır.

Özellikle kentin göç ile şekillenmiş bahsi geçen ilçelerinde ilk kez üretilenler sadece binalar olmamış, kent merkezinde yeniden şekillenen aile ve akrabalık ilişkileri, yeni sosyalleşme alanları ve kamusal hayata dair ortaya konan ilk pratikler aynı zamanda ilk tecrübeler de dönüşmüştür. Bu anlamda göçmen gençler açısından, ebeveynlerinin kente ilk yerleştikleri zamanı takip eden kısa bir zaman aralığında ortaya koydukları “kenti okuma rehberi” yani “nele ve kimlere dikkat edilirin kentçesi”, henüz çocukluk döneminde kenti tanımaya çalışan göçmen gençler için yol gösterici bir tecrübeye evrilecektir. Bu sayede kentle ve kentin yerlileri ile nasıl bir sosyal ilişkisine gireceğini ebeveyninden tecrübe ve hikaye aktarımı yoluyla öğrenen çocuklar, okullarda ve sokaklarda bu tecrübe bilgisiyi test ederek, tüm bu uyarıları yaşanılagelen bir davranış kalıbına dönüştüreceklerdir. Bu anlamda ebeveynlerinden gençlerin dinlediği hikayelerin başında, kentte kendi hemşerin-akraban (ki bu nokta günümüzde çokça aşınmış bir durum olarak kabul edilse de hala aktif olarak toplumsal ilişkilerde sorun

çözücü olarak görülmektedir (Adıgüzel, 2012, s. 200-201) dahi olsa sınırlı bir güven ilişkisine girilmesi gerektiğidir. Dolayısıyla çalışılan iş yeri, arkadaşlık yapılan komşu, sokakta birlikte vakit geçirilen arkadaş hep bu teyakkuz şemsiyesinin altında değerlendirilmektedir.

Tanımlanmaya çalışılan bu tecrübe bakış hakkında söylenebilecek ilk söz, gençlerin de ebeveynleri gibi kendi sosyalliklerine yakın olarak kabul ettikleri arkadaş çevreleri ile yarı kapalı bir yakınlaşmayı tercih etmeleri, bu sayede en üstte yer alan “hemşehri dernekleri”ni, “tayfa” yapılanması ile bir gençlik altkültürü haline getirerek kendilerine alan açmaya çalışmalarıdır. Bu anlamda kentin yerlisi olarak kabul edilen gençler, akran ilişkilerinde çok daha bireysel tutumları benimseyebilirlerken, hatta bu bireysellikten çoğu zaman kentin statü savaşlarında öne geçme adına bir yarış havası kolaylıkla sezilebilirken, göçmen gençler arasında bu durum çok daha farklı cereyan etmektedir. Bu anlamda dertlerini, sıkıntılarını, yokluklarını hatta çoğu zaman benzeri kaderleri paylaşan göçmen gençler açısından durum, “diğerin üstüne basarak yükselmek”ten ziyade “birlikten

güç doğar” anlayışına dönüşmekte; dolayısıyla en sıradan ilişkilerden en sorunlu zamanlara kadar göçmen gençler arasında çok daha paylaşımcı bir sosyalleşmenin var olduğu gözlenmektedir. Bu açıdan *tayfa olmak*², sorun zamanlarında hızlıca organize olabilmeyi, yaşanan problemlere topluca karşı koyabilmeyi mümkün hale getirirken, aynı zamanda kendi içerisinde de bir hiyerarşi oluşturmaktan geri durmayacaktır. Bir tayfa’ya mensup bir gencin ifadeleri ile “herkes gücünün yanında hoca, tamam biz de kendi aramızda yapıyoruz birlikteliği fakat bizim içimizde de güçlüsü var güçsüzü var, sadece postacı³ olan çok var” diyerek, meselenin bir dayanışma ve güç birliğinin ötesine geçen yönlerinin de olduğunu hatırlatmaktadır. Göçmen gençler aslında çoğu zaman farklı görünümde ortaya çıkan kentle yüzleşme an(ı)larında,

² Bu konuda detaylı bir saha çalışması ve analiz için bakınız: Yaman, Ö. M. (2013). *Apaçi gençlik-geçerim toplumsal davranış ve yönelimleri: İstanbul’da “apaçi” altkültür grupları üzerine nitel bir çalışma*. İstanbul: Açılımkitap.

³ Gençler arasında kullanılan postacı kavramı, özellikle tayfa ilişkilerinde getir götür işlerinin takip eden, zayıf halka olarak görülen ve maddi anlamda “dibinde dibi” olarak tanımlanan gençler için kullanılmaktadır.

tafya olarak “takılma”nın bir takım faydaları da hemen gün yüzüne çıkabilmekte; bu dayanışma sokakta yaşanan bir kavga anında ya da işyerinde karşılaşılan bir haksızlık durumunda hatta okulda ortaya çıkabilen bir sorun durumunda ortak bir savunma mekanizmasına dönüşebilmektedir.

Göçmen gençlerde kentin daha eski sahipleri olarak kabul edilen gençler hakkında farklı kanaatler yer alsa da, en temelde kentin bütün kamusal alanlarında “nitelikli ve bilinçli” bir dışlamaya maruz kalıyor olmak net bir yargıya dönüşmektedir.

Göçmen gençlerde kentin daha eski sahipleri olarak kabul edilen gençler hakkında farklı kanaatler yer alsa da, en temelde kentin bütün kamusal alanlarında “nitelikli ve bilinçli” bir dışlamaya maruz kalıyor olmak net bir yargıya dönüşmektedir. Örneğin hafta sonu

kentin eğlence merkezlerinde vakit geçirmeye niyetlenen göçmen gençler için süreç çoğu zaman hiç de normal bir şekilde seyretmemektedir. Görüşme yapılan göçmen gençlerden birinin “Taksim’de öyle beni kolay kolay içeri almazlar, niye? Bi kere esmersin yani kürdüm, façalıyım, bir de eşofman takımı varsa üstümde tamamdır anlayacağın. Barın girişindeki herifler herkesi çok iyi tanır ve kime nasıl muamele yapacağını da bilirler. Beni bu şeklimle almazlar, derler ki bu çocuk sorun çıkartır, diğer müşterileri rahatsız eder” sözleri⁴ aslında kentin yerlileri ile yenileri arasında sürgit devam eden sorunun halinin ilginç bir yansıması olarak belirmektedir. Kent merkezinde sıradan bir haftasonu eğlencesi için bile bir takım asgari koşulların sağlanması gerekmekte ve ancak belirli özelliklere sahip gençlerin katılabileceği bir sosyalleşmeye izin

verilmektedir. Bu sebeptendir ki, İstiklal Caddesi’nde yürüyen gençler arasında sıradan bir gezinti bile, kentin yerlileri için daha bireysel bir tutuma karşılık gelirken; göçmen gençler biraz da kendilerini garantiye alabilmek adına kalabalık gruplar halinde gezmeyi tercih etmektedirler. Benzeri bir sebeple göçmen gençler açısından

⁴ Gençlerin kent merkezinde yaşamakta oldukları sorunlu ilişkiler üzerine Atılğan’ın tespitleri meselenin anlaşılmasında önemli gözükmektedir: “İstanbul’da işyeri Taksim’e yakın bir arkadaşım, gece Taksim’de yürürken madde bağımlısı olduğu anlaşılacak sokak çocukları ile göz göze gelmemeye çalışmamı tembihlemiş, aksi takdirde saldırılarına uğrayacağım konusunda beni uyarıyordu. Daha sonra elektronik posta yoluyla yayılan ‘kentliler için güvenlik rehberi’ niteliğindeki iletilerde de ‘tinerci çocuklarla göz göze gelmeyin’ uyarılarını gördüm.” (Atılğan, 2014, s.78)

önemli bir haftasonu sosyalleşmesine denk gelen “AVM sosyalitesi” yine gruplar halinde icra edilen bir duruma dönüşmektedir. AVM’nin kapısının önünde beklemek, kimi zaman kafeterya katında vakit

geçirmek ya da üst katlardaki korkuluklardan alt katları seyretmek genellikle grup olarak yapılan bir eyleme karşılık gelecektir. Nitekim bu durum Zeylan'ın (2007, s.3) ifadesi ile göçmen gençlerin kent hayatına katılımları olumsuz yönde etkilemekte, sonrasında gençlerin pek çok konuda toplumsal bir duyarlılığa doğru evrilmelerine zemin hazırlamaktadır. Bu anlamda kalabalık olmak, "arkası olmak", sert görünüşlü ve yeri geldiğinde acımasız olmak; çoğu zaman göçmen gençlerin toplumsal görünümünde öne çıkan temsillere dönüşmektedir.

KENTTE "AYIK OLMAK"

Göçmen gençler açısından geleceğe dair umut ve hayalleri büyütüp-besleyebilecekleri imkanlardan belli oranlarda mahrum olarak hayata devam etmek, ilerleyen zamanlarda önemli bir soruna dönüşmektedir. Özellikle kentlin yerli/yerleşik ailelerine mensup gençleri için çoğu zaman hazırda bekleyen doğal ve nitelikli sosyal çevre, pek çok sorun halinde kendiliğinden "sosyal yardımcı" rolünü üstlenebilmektedir. Fakat göçmen gençler için durum çoğu zaman yetersiz bir sosyal çevre, dışlayıcı bir kent kültürü ve kolaylıkla ortadan

kaybolabilen bireysel ve sosyal imkanlar neticesinde çok daha kronik sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum kaçınılmaz bir biçimde göçmen gençlerin hayatın her alanında "ayık olmaları" nı daha doğrusu kent hayatındaki bütün sosyal ve hukuki boşlukları farkedip, ona uygun bir hayatı idame ettirmelerini zorunlu hale getirmektedir.

Göçmen gençler açısından geleceğe dair umut ve hayalleri büyütüp-besleyebilecekleri imkanlardan belli oranlarda mahrum olarak hayata devam etmek, ilerleyen zamanlarda önemli bir soruna dönüşmektedir.

Bu sebeple gençler için aslında eğitim hayatına devam edebilmek önemli bir sosyal statü sağlama aracı olarak görünse de, pratikte yaşanan durum bu sürecin hiç de kolay olmadığını göçmen gençlere öğretmektedir. Öncelikle

ailesinden yeteri kadar eğitim desteği alamayan genç için, okul ortamında öğretmenleri tarafından da çoğu zaman gerektiği kadar destek alamamaları süregelen olumsuz durumu adeta derinleştirmektedir. Yaşanan bu durum gençlerin pek çoğu için özellikle lise hayatında sınıf tekrarı yapmalarına ve bir süre sonra da örgün eğitim ile yollarının ayrışmasına doğru sürüp gitmektedir. Nitekim gençlerin neredeyse yarıya yakını⁵ lise 1 ya da en fazla 2. sınıfta okuldan ayrılmaktadır.

Eğitim süreçlerinden ayrılan gençler için, kent hayatında sıradan ve "niteliksiz" bir işgücüne dönüşmek kaçınılmaz hale gelmektedir. Konfeksiyon atölyesinde işçi olmak, tezgahtarlık, ofisboy'luk ve daha pek çok geçici iş gençlerin zaten karmaşık olan hayat düzenlerini daha da karmaşık bir hale dönüştürmektedir. Bu anlamda gençler arasında erkekler için askerliğe kadar olan dönem ile kızlar için evliliğe kadar geçen süre, daha

⁵ Lise eğitiminde sınıf tekrarı yapan ve daha sonrasında okuldan uzaklaşan gençlerin istatistikleri verileri maalesef bulunmamaktadır. Fakat bizim Esenler ve Bağcılar başta olmak üzere Sultangazi, Esenyurt ve Güngören'de liselerin rehberlik öğretmenleri ile yapmış olduğumuz görüşmelerde sıklıkla, liseye başlayan gençlerin yarıya yakınının lise mezunu olamadan eğitim hayatına son verdikleri bilgisi paylaşılmıştır.

ziyade geçici ve arızı bir dönem olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla gençlerin kalıcı bir iş arayışına ya da mesleki bir yeterliliği gerektiren çalışmalara yönelmeyişlerinde bu durum önemli bir etken olarak belirmektedir.

Okul hayatı sonlanan gençlerin pek çoğu için kaçınılmaz bir sürece karşılık gelen sokaklarda köşe başında beklemek ve “takılmak”, adeta dünya çapında yaygınlık kazanmış bir gençlik sosyalleşmesine denk gelmektedir.

Özellikle genç erkekler açısından yaşana gelen bu geçiş dönemi, sokak kültürünün öne çıkmasına, gençlerin sosyalleşme mekanı olarak sokağı tercih etmelerine zemin hazırlamaktadır. Nitekim çalışılan işlerin pek çoğunda gençlerin düzenli bir haftalık almayışları, bir süre sonra çalışmanın anlamını yitirmesine sonrasında ise kronik bir işsizlik sarmalına dahil olmalarını sağlamaktadır. Bu açıdan gençlerin köşe başlarında toplanmaları, parklarda vakit geçirmeleri ve kalabalık caddelerde gruplar halinde gezmeleri sıradan bir günlük meşgaleye dönüşmektedir.

KÖŞE BAŞINDA SOSYALLEŞMEK

Okul hayatı sonlanan gençlerin pek çoğu için kaçınılmaz bir sürece karşılık gelen sokaklarda köşe başında beklemek ve “takılmak”, adeta dünya çapında yaygınlık kazanmış bir gençlik sosyalleşmesine denk gelmektedir. Özellikle gençlik altkültürleri anlamında nitelikli bir gençlik eseri sayılan Whyte’in Street Corner Society⁶ çalışması, Chicago’nun fakir bölgelerinde gençlerin köşe başlarında nasıl bir sosyalliği inşa ettiklerine odaklanmıştır. Araştırma boyunca Whyte, köşebaşında vakit geçiren gençlik altkültürünün aslında niteliksiz ve sapkın bir altkültüre karşılık gelmediğini vurgu yapmış; sokakta buluşulan köşenin, aslında semtin yerlisi olan ve bir şekilde eğitim hayatından kopmuş bulunan işsiz çocuklar için sosyal hayatlarını organize ettikleri, buluştukları bir sosyalleşme mekanına dönüştüğüne dikkat çekmiştir (Aktaran Brake, 1980, s. 35).

Whyte’in tespitlerinin bir farklı boyutu, İstanbul’un adı göç ile anılan ilçelerinde halihazırda aktif bir durum olarak kendini göstermektedir. Bu anlamda gençler için köşe başında vakit geçirmek birden çok anlamı da içerisinde

barındırmaktadır. Öncelikli olarak gençler için köşe başında buluşmak masrafsız, yani ücretsiz bir vakit geçirmeye karşılık gelmektedir. Nitekim bakkaldan ya da marketten alınan içecek ve çerezlerle köşebaşı bir anda bir açık hava kafeteryasına dönüşebilmektedir. Ayrıca köşebaşında sigara içmek hatta uyuşturucu madde kullanmak bile mümkündür. Yine sokağın köşesinde beklemek için illaki bir sebep olmasına da gerek yoktur. Köşebaşında vakit geçiren her genç için günün her saatinde, fakat özellikle akşam vakitlerinde, sıradan bir vakit geçirme mekanıdır toplanılan yer. Köşebaşında beklemenin bir başka önemli anlamı ise “mahallenin namusunu” korumak ve kollamak görevidir. Aslında gençler, köşebaşından geçen genç kızlara bir şekilde laf atmakta ya da sözlü tacizde bulunmaktadır. Fakat yine de farklı mahallenin erkekleri için bir sınır ve güvenlik şeridi belirlemesi anlamına da gelebilmektedir köşede beklemeler. Köşebaşı özellikle çocukluktan ergenliğe geçiş döneminde erkekler için önemli bir “hayat mektebine” de dönüşmektedir. Delikanlı olmanın, racon kesmenin, kavgaya girişmenin, bir takım suç ilişkilerine dahil olabilmeyenin, bağımlılık yapıcı maddeleri kullanmanın öğrenildiği ve yetişkinlerden gençlere doğru bir altkültür transferinin yapıldığı mekanlardır köşebaşları. Ayrıca köşebaşının, ebeveyni ile sorun yaşayan ya da kısa süreliğine evden kaçan gençler için bir sığınma mekanına ya da açık hava otele dönüştüğü de vakidir. Son olarak köşebaşı mahallenin takvimi ya da panosu olarak da işlev görebilmektedir. Askere giden bir köşebaşı sakini gencin gittiği tarihin yazıldığı, hapiste olan bir arkadaşın hapse giriş tarihinin not edildiği ya da gençler tarafından sevdiği kız arkadaşlarının isimlerinin kazındığı birer yazı tahtasıdır köşebaşları. Bu haliyle aynı anda pek çok farklı sosyalliği bünyesinde barındıran bu durum, çoğu zaman toplum tarafından özellikle de mahalleli

⁶ Kitap için bakınız: Whyte, W.F. (1993). *Street Corner Society: The Social Structure of an Italian Slum*. Chicago: University Of Chicago Press.

açısından rahatsızlık verici bir durum olarak kabul edilmektedir.

SONUÇ YERİNE

Her ne kadar kent hayatı, sunduğu onlarca imkan ve teklif ettiği pek çok farklı hayat şekliyle tam bir "fırsatlar cenneti" olarak çoğu kez tanımlansa da; göçmen gençler için yaşana gelen durum genellikle farklı bir boyutta cereyan etmektedir. Bu açıdan kent hayatının sıradan pek çok imkanını, özellikle göçmen ailelere ulaştırabilme noktasında yerel yönetimlerin ve devlet kurumlarının üzerine düşen görevler bütünü sanıldığından çok daha fazladır. Mesele eğitim, meslek edinme ve kent hayatına dahil olabilmede "fırsat eşitliği" retoriğinin çok ötesinde bir gerçeklikle yüzleşebilmeyi gerektirmektedir. Özellikle göçmen gençlerin kent hayatında yaşayageldikleri ve adeta ontolojik bir güven bunalımına dönüşen sorunlu sosyallik ilişkilerine yönelik kuşatıcı sosyal politika uygulamaları geliştirilmelidir. Bu açıdan gençlerin eğitim serüvenlerinin mutlaka takip edilmesi ve bir takım mikro destek programları ile desteklenmesi, yaşanan pek çok soruna önleyici bir katkı sunabilecektir. Nitekim eğitim

hayatına devam edebilmek sanıldığığının aksine sadece bir diploma sahibi olabilmeyi değil; aynı zamanda başta aile ve akraba çevresi olmak üzere, gencin çevresini kuşatan akran ilişkilerinde bile farklı bir konuma yükselmesine zemin hazırlayacaktır.

Pek çok göçmen genç için çok yakından ve derinlemesine hissedilen düşük ve yetersiz bir sosyal çevreye sahip olma durumu, ancak nitelikli bir eğitim süreci ile kısmen dengelenebilecektir.

Ayrıca pek çok göçmen genç için çok yakından ve derinlemesine hissedilen düşük ve yetersiz bir sosyal çevreye sahip olma durumu, ancak nitelikli bir eğitim süreci ile kısmen dengelenebilecektir. Lakin eğitim süreçlerine paralel olarak, özellikle meslek eğitimi ve gençlerin kendilerine uygun gördükleri mesleklere yönlendirilmeleri de önemli bir sosyalleştirici unsura

dönüşebilecektir. Bu anlamda İstanbul'da giderek yaygınlık kazanan Gençlik Merkezleri uygulamasının özellikle eğitim sürecinden kopma riski yüksek ve göçmen aileleri merkeze alan özel bir uzmanlık alanı çalışmasına yönlenmesi yerinde bir uygulama olacaktır. Gençlik merkezlerine ilave olarak, özellikle örgün eğitimden kopmuş gençleri; meslek kazandırabilmek, farklı uğraşlara yönlendirecek atölye çalışmaları ile desteklemek ve açıktan lise eğitimlerini tamamlamalarını teşvik etmek tarzındaki pilot çalışmalar gençlerin hem kentle hem de kendileri ile eşaslı bir diyalog kurabilmelerini teşvik edecektir. ■

KAYNAKÇA

1. Adıgüzel, Y. (2012). Esenler'de yaşamak memlekette ölmek: göç ve kente uyum sürecinde hemşehrilik, M. Şentürk (drl.), Göç, kentleşme ve aidiyet ekseninde esenler'i anlamak içinde (s.185-223). İstanbul: Esenler Belediyesi.
2. Angutyus.(2011). Bir Apaçi Masalı. İstanbul: Düzüstü Edebiyat.
3. Atılgan, E.Ü. (2014). Damgalı Mekanlar, F. Ş. Cantek (drl.), Kenarın Kitabı "Ara"da Kalmak, Çeperde Yaşamak içinde (s. 61-86). İstanbul: İletişim Yayınları.
4. Brake, M. (1980). The Sociology of Youth Culture and Youth Subcultures. London: Routledge&Kegan Paul Ltd.
5. Erder, S. (2000). Nerelisin Hemşerim. Ç. Keyder (Ed.). İstanbul Küresel ile Yerel Arasında içinde, İstanbul: Metis Yayınları, 2000.
6. TUİK; Seçilmiş Göstergelerle İstanbul 2012, <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/ISTANBUL.pdf>.
7. Whyte, W.F. (1993). Street Corner Society: The Social Structure of an Italian Slum. Chicago: University Of Chicago Press.
8. Yaman, Ö. M. (2013). Apaçi gençlik-gençlerin toplumsal davranış ve yönelimleri: İstanbul'da "apaçi" altkültür grupları üzerine nitel bir çalışma. İstanbul: Açılımkitap.
9. Zeylan, U.S. (2007). Eğitimin "Değer"i ve Gençlik: Eğitilmiş İstanbul Gençliğinin Değerler Dünyası. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.